

Hollywood har opdaget sig selv

Af [JONAS KANGAS](#)

Biograferne har de sidste 10 år været ramt af en mindre bølge af amerikanske komedier, der har det til fælles, at de på forskellige niveauer er bevidste om deres egen eksistens som fiktion. *Stranger than Fiction* er den seneste krusning på vandet.

"Gud nåde og trøste jer, hvis I bruger voice-over; det er en slap og sløset teknik." Replikken tilhører manuskriptguruen Robert McKee (Brian Cox) i Spike Jonzes *Orkidétyven* (2003). Hovedpersonen Charlie Kaufman (Nicolas Cage) – der tilsyneladende også er filmens manuskriptforfatter – deltager meget mod sin vilje i et populært skrivekursus. I filmens voice-over hører vi ham beslutte sig for at forlade seminaret, men idet han rejser sig, tordner McKee sine formanende ord. Kaufmans tankestrøm i voice-over'en hører op, og han sætter sig ned igen – tydeligvis flov over at have benyttet sig af den slappe teknik.

Dette spil mellem filmens forskellige udsigelsesniveauer er typisk for det, man kan kalde selvbevidste fortællinger eller metafilm. Komedier som *The Truman Show* (1998), *Evigt solskin i et pletfrit sind* (2004), *I Heart Huckabees* (2004) og *Click* (2006) tilhører denne type film. De udfordrer på hver deres måde de gældende narrative og filmsproglige konventioner og dyrker det komiske ved inkongruensen mellem seerens forventninger til filmmediet og det, der sker på lærredet. Fælles for dem er også, at de på forskellige niveauer er bevidste om deres eksistens som fiktion. Lige siden Dziga Vertov lavede *The Man with a Movie Camera* (1929) er der blevet produceret utallige film, der har forholdt sig reflektivt til filmen som medie. Men at Hollywood og filmbyens store stjerner også er begyndt at interesse sig for dette tema er et forholdsvist nyt fænomen.

Død og skat

Nu følger Marc Forsters *Stranger than Fiction* sig til selskabet af selvbevidste komedier. Som *Orkidétyven* består filmens komiske præmis i at lade forskellige diegetiske lag tørne sammen. *Stranger than Fiction* handler om den kedelige og korrekte skatterevisor Harold Crick (Will Ferrel), der lever et liv styret af klokkeslæt og faste mønstre. Der bliver vendt op og ned på hans rutineprægede tilværelse, da han en dag erfarer, at han bliver forfulgt af en kvindelig stemme, som beskriver næsten al hans gøren og laden. Det er filmens fortællerstemme, Harold kan høre, og den viser sig at tilhøre den småneurotiske og storrygende forfatter Karen Eiffel (Emma Thompson). Hun er stødt ind i en massiv skriveblokering og kan derfor ikke finde en afslutning til romanen "Death and Taxes", som Harold er hovedperson i. Eiffel er dog sikker på en ting: Som karaktererne i hendes tidligere romaner skal Harold dø. Spørgsmålet er bare hvordan.

Selv er Harold ganske uvidende om denne side af historien, men han undrer sig naturligt nok over, hvor fortællerstemmen kommer fra. En psykolog mener, der er tale om et oplagt tilfælde af skizofreni, men den dom vil Harold ikke stille sig tilfreds med. Han opsøger derfor den excentriske litteraturprofessor Jules Hilbert (Dustin Hoffman), som straks bliver grebet af Harold's besynderlige lidelse. Professoren giver Harold til opgave at finde svaret på et særdeles vitalt spørgsmål: Hvis dit liv er en roman, er det så en tragedie eller en komedie? Hovedpersonerne i tragedier har det nemlig med at dø hen imod

slutningen, hvorimod komediehelten som regel ender i favnen på en pige, der tidligere har afskyet ham.

Heldigt nok har skattereviseoren et temmelig anstrengt forhold til en halvanarkistisk bagerjomfru, Ana Pascal (Maggie Gyllenhaal), hvis økonomi han er blevet sat til at gå efter i sømmene. Hun nægter kategorisk at betale den del af skatten, der går til krig og ødelæggelse – og det giver unægtelig problemer i forhold til skattevæsenets udsendte medarbejder. Den lidenskabelige Ana er på mange måder Harold's diametrale modsætning, men det til trods begynder hun lige så langsomt at interessere sig for den kedelige revisor. Det har Harold dog ikke øje for, og han overbeviser derfor sig selv om, at hans liv må være en tragedie. En antagelse, der bliver underbygget af, at fortællerstemmen har bebudet Harold's snarlige død.

Da Harold mødte Ana

Som seer er man dog aldrig for alvor i tvivl om, at Harold er hovedperson i en komedie. Men det er desværre ikke et krøllet, kreativt eksempel af genren, som *Stranger than Fiction* med sit absurde udgangspunkt ellers lægger op til at være. Filmen udvikler sig nemlig til at blive en ret ordinær romantisk komedie af den slags, Hollywood har produceret læssevis af siden Harry mødte Sally i 1989. For efter Harold har affundet sig med sin tragiske skæbne, begynder han for første gang i sit liv at leve. Han realiserer en gammel drøm om at lære at spille guitar og begynder at gøre tilnærmelser til Ana. Pludselig er det hele ikke så gråt længere. Revisoren er blevet en vaskeægte komediehelten med mod på livet. Derfor bliver det bogstaveligt talt et spørgsmål om liv og død for Harold at finde fortællerstemmens ophavskvinde, så han kan få omstødt sin dødsdom.

Stranger than Fiction er en charmerende feel-good film, men den kunne sagtens være blevet til mere end det. Sammenlignet med Charlie Kaufmans film virker den fjerlet og uskarp. Hvor fx *Being John Malkovich* sprudler af absurde og overraskende scener, udnytter *Stranger than Fiction* ikke det kreative frirum, der potentielt ligger i en selvbevidst fortælling. For når man som seer først har købt den temmelig usandsynlige præmis om, at Harold er en romanfigur, der pludselig en dag kan høre sin forfatters stemme, er man parat til at æde flere fornuftsstridige optrin af samme karat. Men *Stranger than Fiction* har tydeligvis ikke ambitioner om at udfordre seerens forventninger – den vil kun behage.

Og filmen er på mange måder et behageligt kendskab. Det skyldes især det imponerende ensemble af skuespillere. Dustin Hoffman er yderst veloplagt som den lettere fraværende men skarpsindige litteraturprofessor, der er så afhængig af koffein, at han ikke kan gå på toilettet uden sin kaffekop. Emma Thompson gør det også godt som den nervøse og menneskesky forfatter. Begge karakterer er tæt på at være stereotype karikaturer, men de fremragende skuespillere giver rollerne så meget kant, at de aldrig bliver kedelige. Den oprørske bagerjomfru bliver indtagende fremstillet med lige dele spydighed og sødme af Maggie Gyllenhaal. Men størst indtryk gør Will Ferrel. Vurderet ud fra de udfarende og meget fysiske roller, han tidligere har haft i komedier som *Elf* (2003) og *Anchorman* (2004), skulle man ikke tro, han ville være den rette mand til at spille en kedelig og kontrolleret revisor, hvis største lidenskab er tal. Men Ferrel får bevist, at han som en anden Bill Murray kan se de komiske muligheder, som underspillet små nuancer indeholder. Selvom Harold Crick har en bizar dødsdom hængende over hovedet, mister han aldrig fatningen og går gennem det meste af filmen med stoisk ro.

En hæderlig film

Stranger than Fiction er instrueret med sikker hånd af den tyskfødte Marc Forster, der står bag populære dramaer som *Monsters Ball* (2001) og den bittersøde *Finding Neverland* (2004). Forster lader *Stranger than Fiction* foregå i et sterilt og fremmedgjort univers, der passer fint til Harold Cricks anonyme liv. Revisorens maniske talbesættelse bliver visualiseret med tidskoder og grafer, der tæller antallet af gange, han lader sin tandbørste glide hen over tænderne og hvor lang tid, der er til, at den næste bus går. Et ganske originalt påfund, der visuelt er med til at understrege filmens fiktionsunivers. Af uransagelige grunde bliver dette virkemiddel kun benyttet i starten af filmen, og sådan er der flere huller i *Stranger than Fiction*. Karen Eiffel bliver fx fremstillet som en alvidende forfatter. Alligevel viser det sig, at hun ikke er vidende om, at hendes hovedperson kan høre hendes stemme og reagere på den.

Det er givet ikke meningen, at man skal hænge sig i sådanne petitesser – det er jo bare en komedie. Men det er alt andet lige med til at give et overordnet billede af en film, der uagtet de gode skuespilpræstationer og den solide instruktion, virker ufuldkommen.

Debutanten Zach Helm har skrevet manuskriptet til *Stranger than Fiction*, og man kan let få den tanke, at han midtvejs i skriveprocessen har valgt at gå på kompromis med sin egen kreativitet for at ende med en film, der appellerer så bredt som muligt. Med fare for at afsløre alt for meget er især afslutningen forbløffende banal. Hen imod filmens ende erfarer Karen Eiffel til sin store overraskelse, at hendes romanfigur er et levende menneske, hvis skæbne ligger i hendes fingre på tastaturet. Det sætter hende i et dilemma: Skal hun dræbe Harold Crick og dermed få en slutning, der vil gøre hendes bog til et helstøbt kunstværk? Eller skal hun redde den stakkels revisor, der endelig har fundet kærligheden? Hvad hun vælger, skal jeg ikke afsløre her. I stedet vil jeg give ordet til professor Hilbert: "Det er en hæderlig bog – ikke et mesterværk", siger han efter at have læst et udkast til den færdige bog. Spørgsmålet er, om denne karakteristik også er en kommentar til filmen. Altså et forsøg på at fortælle seeren, at filmens skabere selv er klar over, at *Stranger than Fiction* er en udmærket film, men absolut ikke nogen genistreg.

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF](#)